

30 במרץ 2020
ה' בניסן תש"ף

לכבוד
עו"ד רינת וייגלר, היועצת המשפטית
משרד הרווחה והשירותים החברתיים
באמצעות הדוא"ל: rinatw@molsa.gov.il

שלום רב,

הנדון: תזכיר חוק הגבלות על יציאות וביקורים של דיירים המתגוררים במעונות ושל קטינים המתגוררים מחוץ לבית הוריהם בשל החשש מהתפשטות נגיף הקורונה (הוראת שעה), התש"ף - 2020 – הערות פורום הקליניקות לזכויות אנשים עם מוגבלויות

פורום הקליניקות לזכויות אנשים עם מוגבלויות מורכב מקליניקות הפועלות בתוך הפקולטות למשפטים, העוסקות בהגנה וקידום זכויותיהם של אנשים וילדים עם מוגבלויות ובני משפחותיהם.

בהמשך לתזכיר חוק הגבלות על יציאות וביקורים של דיירים המתגוררים במעונות ושל קטינים המתגוררים מחוץ לבית הוריהם בשל החשש מהתפשטות נגיף הקורונה (הוראת שעה), התש"ף - 2020 (להלן: "תזכיר החוק") אשר הועבר לעיונינו במהלך היום, מצאנו לנכון להעביר את התייחסותנו, כלדקמן:

- ראשית נציין כי עצם פרסום התזכיר בשעה 22:00 ומתן חלון זמן של 12 שעות להגיש הערות, אינו מאפשר לארגונים הרלוונטיים זמן סביר לבחון את הנושא ולהגיש הערותיהם, ומדובר בהתנהלות בעייתית, ודאי כשמדובר בתזכיר חוק לו יש השפעה כה מכרעת על אוכלוסיות מוחלשות. למרות קוצר הזמן, אנו מבקשים להדגיש מספר נקודות העוסקות בזכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות, זאת מתוך היכרות קרובה וקשר הדוק ויום-יומי שאנו מנהלים עם אנשים עם מוגבלויות ובני משפחותיהם.
- כפי שיפורט להלן, הצעת החוק המופיעה בתזכיר פוגעת בזכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות באופן בלתי סביר, בלתי מידתי, ותוך אפלייה לא מוצדקת בינם לבין שאר האוכלוסייה.
- אנו מודעים לכך כי מדובר בתקופה הזורשת הערכות מיוחדת והתמודדות מורכבת מאין כמותה. כמו כן אנו מודעים לכך כי אנשים עם מוגבלויות מצויים בחלקם בקבוצת סיכון, וכי חשיפה אפשרית לנגיף הקורונה עלולה לסכן את בריאותם שלהם ובריאותם של אחרים השהים איתם במסגרות הדור.
- יחד עם זאת, גם בתקופות מורכבות שכאלה קיימת חובה לשמור על איזון בין הרצון להגן על שלומם ובריאותם של אנשים לבין זכויות היסוד שלהם - ושל כולנו - זכותם לחירות, לכבוד, לחופש תנועה, לאוטונומיה אישית וקבלת החלטות, ולקשר עם הקרובים להם, קשר אשר עבורם במיוחד הוא צורך חיוני, ולא לאפשר הגבלות קיצוניות ללא מנגנון בקרה, כמפורט בתזכיר החוק. עוד יש לזכור כי מדובר באוכלוסייה מוחלשת ובמוסדות שגם בשגרה אין עליהם פיקוח מספק ועל כן יש למנוע מצב בו זכויותיהם ייפגעו בהעדר קשר עם משפחותיהם והרחק מעיניהן המפקחות.

5. ראשית, **מהבחינה הפרוצדורלית**, לא ברור מדוע נדרשת חקיקתו של חוק, המקנה לשר הרווחה סמכות רחבה לפגיעה בזכויות הפרט ללא כל חובה להיוועץ בגורם מקצועי נוסף לצורך התמודדות עם החשש מהתפשטות נגיף הקורונה, וזאת רק כשמדובר באוכלוסיות מסוימות. נשאלת השאלה, מדוע לא ניתן להסתפק בנהלים והנחיות, צווים ותקנות, כפי שנעשה כלפי שאר האוכלוסייה. עיגון סמכותו הנרחבת של שר הרווחה בחוק מפלה בין האוכלוסיות עליהן חל החוק לבין כלל האוכלוסייה ועלול להביא לקיבוע המצב, או לקושי לשנותו, באופן הטומן בחובו פגיעה קשה בחירויות ובזכויות הפרט. נוכח האמור יש להסתפק בנהלים והנחיות כפי שעשה משרד הרווחה בתחומים נוספים בתקופה זו, ולקבוע מנגנון של היועצות ובקרה.
6. **מהבחינה המהותית**, ובכל הנוגע לתוקפו של החוק, קובע תזכיר החוק כי מדובר בהוראות שתוקפן הוא ל-21 ימים עם אפשרות לשר להאריך בתקופות נוספות, שלא תעלה על 21 ימים נוספים, ככל שהוא משוכנע כי ממשיכות להתקיים נסיבות החירום המיוחדות. כשמדובר בתקופה בה משתנות ההנחיות לכלל הציבור מידי יום, בתקופה בה הנחיות הבידוד לכלל האוכלוסייה עומדות על 14 יום, אנו סבורים כי החוק מונה תקופות אשר אינן מידתיות וכי יש לקצר את תחולת ההוראות לתקופות קצרות יותר באופן אשר יהלום את ההנחיות הניתנות לשאר האוכלוסייה, ויאפשר לבחון את המצב תכופות ולצמצם את הפגיעה בזכויות עד כמה שניתן.
7. בכל הנוגע ל**יציאה ממסגרת הדיור אל חיק המשפחה** ואי יכולת חזרה אל המסגרת: במסגרת תזכיר החוק נאסרה חזרתו של אדם עם מוגבלות למסגרת לאחר ששהה בבית משפחתו, ונקבע כי חזרה שכזו תתאפשר רק בתום תקופת ההוראות, אשר עשויה כאמור להמשך זמן ארוך. מתן אפשרות בחירה בין העדר קשר של המשפחה עם האדם ו/או לחלופין שהות ארוכה בבית המשפחה, לרוב ללא כל תמיכה, וללא כל אפשרות של חזרה למסגרת הדיור, חורגת ממתחם הסבירות. מדובר בפגיעה קשה ולא מידתית בזכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות ובני משפחותיהם.
8. אנו סבורים כי לצד האפשרות לצאת לבית המשפחה לתקופה זמנית, יש לאפשר את החזרה למסגרת הדיור במידה והאדם או המשפחה אינם יכולים או רוצים להמשיך את שהות בבית. לצורך כך מוצע למצוא דרכים לאפשר את חזרתם של הדיירים למסגרת הדיור בכפוף לכך שיעברו בדיקה לאיתור נגיף הקורונה או בכל אמצעי אחר אשר יבטיח כי לא תהיה סכנה להדבקת שאר השוהים במסגרת הדיור. בין השאר, לטעמנו יש גם מקום לתעדף ביצוע בדיקות אפקטיביות לאנשים עם מוגבלות הגרים במסגרות מוגנות (לצד אוכלוסיית האנשים הזקנים הגרים במוסדות מוגנות).
9. זאת ועוד, הסעיף (סעיף 3(א)) לתזכיר החוק) מנוסח באופן שאינו נותן משקל ראוי לאוטונומיה של הדייר ולזכותו לקבל החלטות בנוגע לפן כה מהותי בחייו. לפיכך, התנאי הראשון ליציאה מהמסגרת צריך להיות הבעת רצונו של הדייר עצמו.
10. **שלילת האפשרות לביקורי בני משפחה במסגרות** באופן גורף מהווה אף היא פגיעה שאינה מידתית בזכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות ואף במצבם הבריאותי והנפשי. לפיכך, יש לאפשר קיום ביקורים תוך הפעלת שיקול דעת ושמירה על הנחיות משרד הבריאות, ותוך שימוש בציוד מיגון או במקום פתוח תוך שמירה על מרחק המונע הדבקה, או בכל דרך אחרת.

11. גם שלילה גורפת של אפשרותם של הדיירים ליציאה קצרה אל מחוץ למסגרת אינה עומדת בקנה אחד עם הנדרש מכלל האוכלוסיה ואינה מידתית. לא ייתכן כי דיירים הזקוקים להתאוורות מחוץ לכותלי המגורים יאלצו להוכיח צורך חיוני ולעבור מסכת של אישורים על ידי מנהל המסגרת והפיקוח, ויש לאפשר להם לעשות זאת תוך שימוש בכל אמצעי המיגון והזהירות הקיימים עבור שאר האוכלוסייה. לאחרונה אף הוסכם לאפשר יציאה של מעל 100 מטרים מהבית עבור אנשים וילדים עם מוגבלויות נפשיות, שכליות ועל הספקטרום האוטיסטי או מוגבלויות דומות במקרים חיוניים על מנת לשמור על בריאותם ומצבם הנפשי. לפיכך, החוק המוצע יגרום להפליה חמורה בין אנשים עם מוגבלות הנמצאים במסגרות, אשר לא יוכלו לצאת כלל, לבין אלו שאינם מצויים במסגרות, וזאת כשניתן למצוא פתרונות מידתיים יותר, הכוללים אמצעי מיגון וכיו"ב כאמור לעיל.

12. כמו כן, במסגרות זיור קטנות, בהם מתגוררים מספר אנשים עם מוגבלויות בדירה, יש לאפשר התנהלות בהתאם להנחיות החלות על כלל הציבור, ובין היתר יציאה מהבית למרחק המותר.

13. יש לזכור, כי לצד חשיבות השמירה על אי הדבקה, להגבלות אלה יש השלכות משמעותיות על בריאותם הפיזית והנפשית של הדיירים, שכן הן אינן מאפשרות להם לפגוש את יקיריהם או להתאוורר דווקא בזמני מצוקה בהם נסגרו תוכניות הפנאי וצמצמו ביקורים של אנשי מקצוע רבים. לפי עדויות שהגיעו אלינו מצבם הנפשי והרגשי של רבים מהם כבר הידרדר, והשימוש בטיפול תרופתי עלה.

14. נוכח כל האמור לעיל יש לשנות את האמור בתזכיר החוק, הן מבחינה פרוצדורלית והן מבחינה מהותית, באופן ששיג את האיזון הראוי בין זכויותיהם של האנשים לבין מטרת אי ההדבקה, בשים לב לעובדה ששגרת חייהם ממילא נפגעה זה מכבר באופן קשה. לצד חשיבות אי ההדבקה, כאמור, עומדות זכויותיהם ובריאותם הפיזית והנפשית, והם אמורים להנות מאותן חירויות יסוד ככל אדם במדינת ישראל, גם, ואולי בעיקר, בזמני חירום.

בכבוד רב,

עו"ד עירית גזית

עו"ד לילך אילון-רפל

עו"ד נירה טנדלר

הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלות שכלית בשיתוף עמותת אקיים המרכז הבינתחומי הרצליה

הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות המרכז האקדמי שערי מדע ומשפט

קליניקת "משפט רפואה ופסיכיאטריה", מרכז אונו למשפט חברתי קליני, הקריה האקדמית אונו

עו"ד רון דרד

הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות המרכז לחינוך משפטי קליני הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית

ד"ר מיה גפן, עו"ד רוני רוטלר ועו"ס טל רפאל

הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות לזכרו של פרופ' יעקב נאמן הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר אילן